

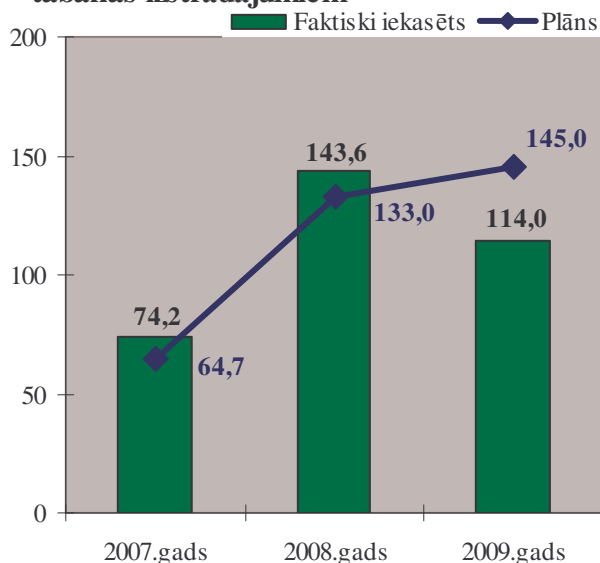
TABAKAS IZSTRĀDĀJUMU APRĪTE 2009.gadā

1. Akcīzes nodokļa ieņēmumi par tabakas izstrādājumiem

2009.gadā kopumā par tabakas izstrādājumiem iekasēti Ls 113,99 milj., kas ir par Ls 29,59 milj. jeb par 21% mazāk kā 2008.gadā (skat. 1. un 2.pielikumu).

Arī nodokļa ieņēmumu plāna izpilde 2009.gadā nodrošināta tikai 79% apmērā, iekasējot par Ls 31,01 milj. mazāk kā plānots, pat neskatoties uz to, ka jūlijā gada plāns tika samazināts no iepriekš plānotajiem Ls 175 milj. uz Ls 145 milj.

Akcīzes nodoklis (milj. Ls) par tabakas izstrādājumiem

1.attēls

Tā kā 99% ieņēmumu par tabakas izstrādājumiem sastāda iekasētais nodoklis par cigaretēm, jebkuras izmaiņas nodokļa likmēs vai cigarešu patēriņā būtiski ietekmē kopējo ieņēmumu apjomu.

Palielinot akcīzes nodokļa likmi cigaretēm 2009.gada janvārī (skatīt 3.pielikumu), lai sasniegtu Eiropas Savienībā noteikto minimālo likmi, tika gaidīti arī augstāki nodokļa ieņēmumi, tomēr negaidīti straujais brīvā apgrozījumā laisto legālo cigarešu apjomu kritums (kas 2009.gadā sastādīja 41%) secīgi izraisīja arī strauju akcīzes nodokļa ieņēmumu samazinājumu.

Akcīzes nodokļa ieņēmumus par tabakas izstrādājumiem 2009.gadā ietekmēja:

- akcīzes nodokļa likmju palielināšana - no 2009.gada 1.janvāra būtiski palielināta likme cigaretēm, kā arī no 1.februāra likme tika palielināta arī smēķējamai tabakai;
- ieviestās obligātās inventarizācijas, kas nodrošina nodokļa likmes starpības summas nomaksu valsts budžetā;
- brīvam apgrozījumam patēriņam izlaisto cigarešu apjomu, samazinājums – 2009.gadā patēriņam Latvijā novirzīti par 41% mazāk kā 2008.gadā, ko izraisīja gan cigarešu cenu kāpums, gan kaimiņvalstīs iepirkto cigarešu apjomu pieaugums pierobežas reģionos, gan nelegālā tirgus paplašināšanās;
- visizteiktākais nodokļa ieņēmumu kritums ir vērojams par Latvijā ražotajām cigaretēm, kuru apjomi vietējā tirgū samazinājušies divkārt, pie tam faktiski vienīgais cigarešu ražotājs Latvijā SIA „British American Tobacco Latvia” kopš 2009.gada oktobra ir pārtraucis cigarešu ražošanu Latvijā.

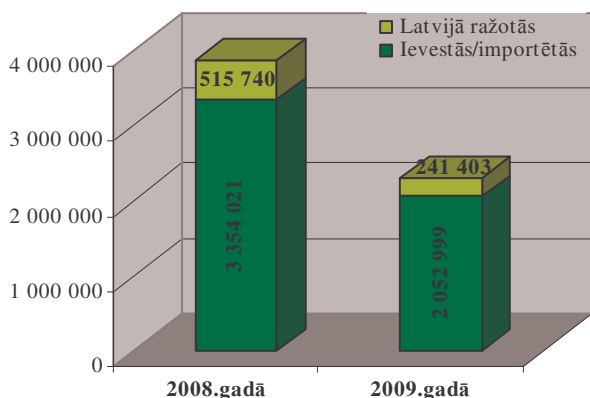
2. Brīvā apgrozījumā patēriņam Latvijā izlaistie tabakas izstrādājumi

2009.gada beigās Latvijā 24 komersantiem bija spēkā esošas licences akcīzes preču noliktavu turētāju darbībai ar tabakas izstrādājumiem. 2009.gadā ievestos/importētos tabakas izstrādājumus brīvā apgrozījumā patēriņam izlaida 16 komersanti, viens komersants brīvā apgrozījumā izlaida Latvijā ražotas cigaretes.

Brīvā apgrozījumā patēriņam Latvijā izlaistie tabakas izstrādājumu apjomi ir rādītājs, kas, papildus akcīzes nodokļa likmju izmaiņām, tūlītēji ietekmē akcīzes nodokļa ieņēmumus valsts budžetā. Visbūtiskāk akcīzes nodokļa ieņēmumus ietekmē cigarešu apjomu izmaiņas, ņemot vērā, ka akcīzes nodokļa ieņēmumi par cigaretēm sastāda vairāk kā 99% no kopējiem nodokļa ieņēmumiem par tabakas izstrādājumiem.

2.attēls

Brīvā apgrozījumā patēriņam Latvijā izlaistās cigaretes (tūkst.gab.)

2009.gadā brīvā apgrozījumā patēriņam Latvijā kopumā izlaisti **2294,4 milj. cigarešu**, kas ir par 1575 milj. cigarešu jeb par **41% mazāk** kā 2008.gadā. Cigarešu apjoma kritums šajā periodā vērojams gan ievestajām, gan Latvijā ražotajām cigaretēm (skatīt 4.pielikuma 2.tabulu). Ievestās cigaretes realizētas par 39% jeb par 1301 milj. mazāk kā 2008.gadā, savukārt Latvijā ražoto cigarešu realizācija samazinājusies par 53% jeb par 274 milj. cigarešu.

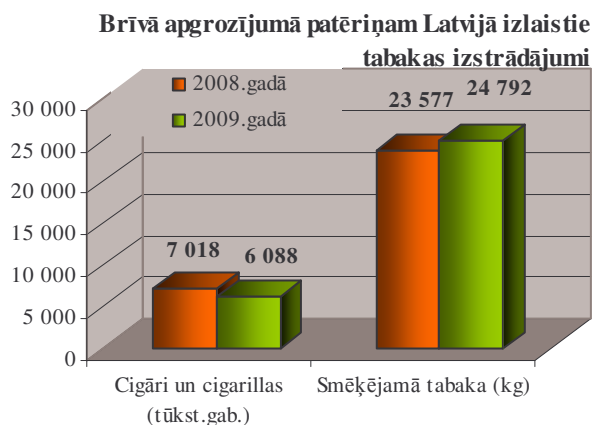
3.attēls

Kopējais brīvā apgrozījumā laisto cigarešu apjomu samazinājums, pie tam samazinājuma tempi ar katru mēnesi pieaug, ir galvenais iemesls straujajam akcīzes nodokļa ieņēmumu kritumam.

Tikai 11% no 2009.gadā patēriņam nodotajām cigaretēm ir Latvijā saražotās (2008.gadā to īpatsvars bija 13%), kas

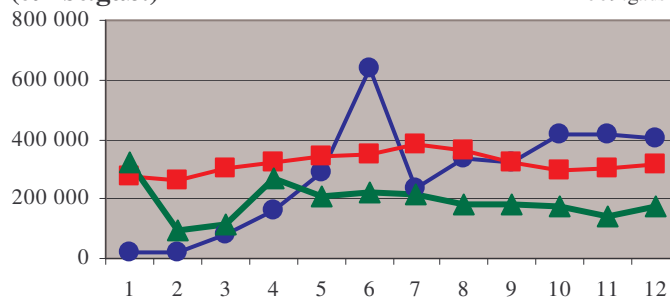
skaidrojams ar faktu, ka Latvijā cigaretes faktiski ražoja tikai viens komersants - SIA „British American Tobacco Latvia”, kas no 2009.gada oktobra pārtraucis cigarešu ražošanu Latvijā un decembrī cigarešu ražotnei anulēta licence.

4.attēls

apgrozījumā patēriņam Latvijā novirzīti 24792 kg smēķējamās tabakas (skatīt 4.pielikumu).

Cigarešu kopējās realizācijas apjoms (tūkst.gab.)

Cigāri, cigarillas un smēķējamā tabaka sastāda visai mazu daļu no Latvijas tabakas izstrādājumu tirgus.

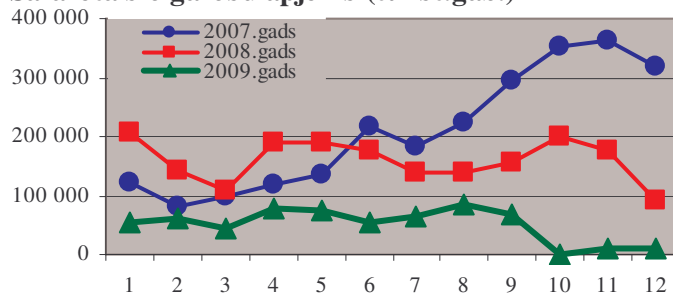
Brīvā apgrozījumā patēriņam Latvijā **2009.gadā izlaistie cigāru un cigarillu apjomi salīdzinājumā ar 2008.gadu ir samazinājušies par 13%**, šajā periodā uz tirdzniecības vietām novirzīti 6,1 milj. cigāru un cigarillu. Smēķējamās tabakas apjoms 2009.gadā par 5% pārsniedzis 2008.gada līmeni. 2009.gadā brīvā

3. Tabakas izstrādājumu ražošana

2009.gada beigās Latvijā ir divi akcīzes preču noliktavu turētāji, kuriem ir tiesības veikt tabakas izstrādājumu ražošanu, vēl diviem komersantiem ir tiesības veikt tabakas izstrādājumu fasēšanu. Līdz šim Latvijā tiek ražotas tikai cigaretes un praktiski visu saražoto cigarešu apjomu nodrošināja viens cigarešu ražotājs – SIA „British American Tobacco Latvia”, kurš kopš 2009.gada oktobra pilnībā pārtraucis cigarešu ražošanu, vien realizē iepriekšējos periodos saražoto. Tomēr gada otrajā pusē cigarešu ražošanu stabilizējis otrs cigarešu ražotājs, lai arī viss saražotais apjoms tika izvests uz ES dalībvalstīm.

5.attēls

Saražotais cigarešu apjoms (tūkst.gab.)

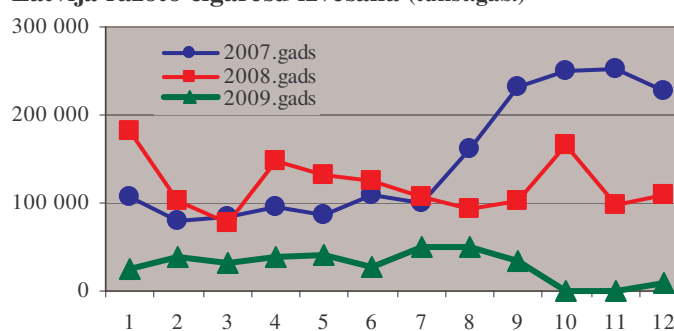
2009.gadā Latvijā saražoti 604 milj. cigarešu, kas ir par 1319 milj. cigarešu jeb **par 69% mazāk** kā 2008.gadā. No 2009.gadā saražotā cigarešu apjoma vietējam tirgum tika novirzīts 39% produkcijas, pārējā daļa tika izvesta no Latvijas.

6.attēls

2009.gadā ārvalstu tirgum novirzīto cigarešu apjoms, salīdzinot ar 2008.gadu bija trīs reizes mazāks un arī vietējā tirgū realizēto cigarešu apjoms samazinājies par 53%.

2008.gadā kopumā no valsts tika izvesti 75% no Latvijā saražoto cigarešu apjoma, taču **2009.gadā** tikai 58%, kopumā no Latvijas uz citām valstīm šajā periodā tika izvesti **350 milj.** saražoto cigarešu, kas ir **3 reizes mazāk** kā 2008.gadā.

Latvijā ražoto cigarešu izvešana (tūkst.gab.)

4. Tabakas izstrādājumu aprite citās akcīzes preču noliktavās

Tabakas izstrādājumu aprite atliktajā akcīzes nodokļa maksāšanas režīmā neietekmē akcīzes nodokļa ieņēmumus valsts budžetā, tomēr ir būtisks akcīzes preču aprites posms, kas prasa īpašus uzraudzības pasākumus akcīzes nodokļa nodrošinājuma kontroles veidā.

2009.gadā akcīzes preču noliktavās Latvijā **ievesti 5175 milj. cigarešu, 29 milj.** cigāru un cigarillu, kā arī **25 107 kg** smēķējamās tabakas. Salīdzinot ar 2008.gadu samazinājums vērojams cigaretēm par 34%, savukārt ievestās smēķējamās tabakas apjoms pieaudzis par 18%, bet cigāru un cigarillu apjoms pieaudzis gandrīz piecas reizes (skatīt 4.pielikuma 1.tabulu). No akcīzes preču noliktavām uz citām valstīm 2009.gadā tika izvesti 3293 milj. cigarešu (neskaitot Latvijā ražotās) un 18,4 7milj. cigāru un cigarillu. Savukārt kuģu un lidmašīnu apgādei, kā arī tirdzniecībai beznodokļu veikalos 2009.gadā nodoti 29,6 milj. ievesto/importēto cigarešu, 86 tūkst. cigāru un cigarillu, kā arī 129 kg smēķējamās tabakas.

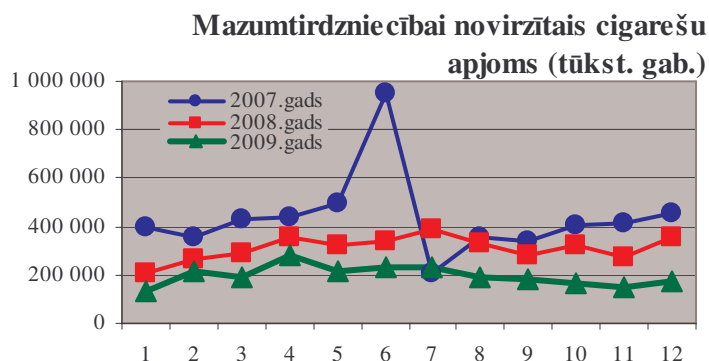
5. Cigarešu realizācija mazumtirdzniecībā

Kā tirgus attīstības tendences būtisks raksturojošais rādītājs ir tabakas izstrādājumu patēriņš valstī, tas ir daudzums, kas **novirzīts realizācijai mazumtirdzniecības tīklā**. Uz 2009.gada beigām Latvijā 3936 komersantiem (8911 darbības vietās) bija spēkā esošas licences tabakas izstrādājumu mazumtirdzniecībai.

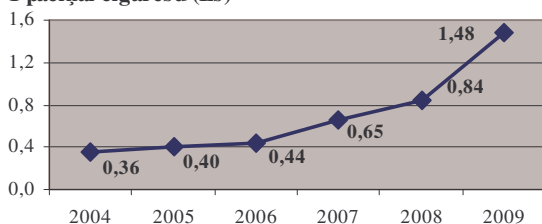
7.attēls

2009.gadā **mazumtirdzniecībai novirzīti 2351 milj. cigarešu**, kas ir par 1390 milj. cigarešu jeb **par 37% mazāk** kā 2008.gadā.

Patērētāju vidū vispopulārākās ir "Winston", "Marlboro" un "Monte Carlo" markas cigaretes. Populārāko cigarešu nosaukumus un lielākos tabakas izstrādājumu ražotājus un importētājus 2009.gadā skatīt 5.pielikumā.

Vispieprasītākā mazumtirdzniecības cena 1 paciņai cigarešu (Ls)

2009.gadā novēroto stabilo legālo cigarešu apjomu kritumu valstī galvenokārt veicināja akcīzes nodokļa likmes kāpuma izraisītais straujais cenu pieaugums. Ja **vispieprasītākā cigarešu cena** 2008.gadam bija noteikta Ls 42 par 1000 cigaretēm, tad 2009.gadam tā jau sasniedz Ls 74 par 1000 cigaretēm, tātad **par 76% lielāka** kā 2008.gadā.

2009.gada sākumā realizētais būtiskais akcīzes nodokļa likmju palielinājums cigaretēm, kopējo ekonomisko rādītāju lejupslīde un cenu kāpums, kā arī kaimiņvalstīs iepirkto cigarešu apjomu pieaugums pierobežas reģionos un nelegālā tirgus paplašināšanās ir izraisījis stabilu legālo cigarešu realizācijas apjomu kritumu un attiecīgi arī akcīzes nodokļa ieņēmumu samazinājumu valsts budžetā.